

AUTOBIOGRAFIA nr 2 (9) 2017 s. 73–82
ISSN 2353-8694
DOI: 10.18276/au.2017.2.9-06

PRAKTYKI
AUTOBIOGRAFICZNE

PRZEMYSŁAW NOSAL*

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Konfesje o „niedoczynie”. Analiza modalności (auto)biografii polskich piłkarzy urodzonych w latach siedemdziesiątych

Streszczenie

Polscy piłkarze urodzeni w latach siedemdziesiątych to zbiorowość szczególna, doświadczająca w swojej sportowej biografii pełni przemian społeczno-ustrojowych zachodzących w kraju. Okres transformacji stanowił ważne tło ich wyborów życiowych, w tym przede wszystkim rodzinnych i zawodowych. Artykuł jest próbą analizy wybranych wątków ich książkowych (auto)biografii. Skupia się jednak na tych ich aspektach, które mają charakter intymny, tj. doświadczeniach, więzi, stanie ducha i ciała. Jego celem jest zatem wskazanie modalności pojawiających się w narracjach dotyczących życia piłkarzy (rodzinne, koleżeńskie, zawodowe itd.). Artykuł oparty został na analizie wszystkich ośmiu wydanych w Polsce (i spełniających przyjęte kryteria) książek.

Słowa kluczowe

socjologia sportu, analiza biograficzna, piłka nożna – lata siedemdziesiąte, sport, kariera zawodowa, transformacja

---

* Kontakt z autorem: przemyslaw.nosal@gmail.com

Wstęp

W ostatnich latach dużą popularnością cieszą się (auto)biografie polskich piłkarzy urodzonych w latach osiemdziesiątych¹. Można ją mierzyć zarówno liczbą sprzedanych egzemplarzy, jak i żywotnością formatu literackiego, którego emanację stanowią. Są to bowiem przykłady narracji heroicznych – ich najważniejsi aktorzy dzięki niezwykłemu talentowi, ciężkiej pracy oraz liczным poświęceniom pokonują przeciwności losu² i osiągają spektakularne sukcesy sportowe. Wpisują się więc oni w paradygmat bohatera romantycznego³: wrażliwego i silnego, wewnętrznie rozdartego, ale pewnie, konsekwentnie realizującego kolejne cele, z pasją oddającego się codziennym treningom, po to aby sięgać futbolowych wyżyn.

Jednocześnie lektura tych książek dowodzi, że bardzo niewielki wpływ na ich kariery miały czynniki o charakterze systemowym – związane z obowiązującym ustrojem państwowym, systemem gospodarczym, momentem historycznym. Wrażenie tak rozumianej „próżni” jest oczywiście pozorne. Ich sportowe życiorysy dzieją się bowiem w warunkach demokracji i wolnego rynku. To, że wymienione okoliczności nie zakłócały sportowego rozwoju bohaterów, decyduje jednak o ich niewidoczności i czyni z nich zaledwie przezroczyste – choć bardzo ważne – tło opowieści.

W tym kontekście niezwykle interesująco prezentują się (auto)biografie rodzimych zawodników, którzy urodzili się w latach siedemdziesiątych XX wieku. Oznacza to bowiem, że w pierwszym etapie (juniorskim lub młodzieżowym) brali udział jeszcze w rozgrywkach organizowanych przez Polskę Ludową i reguły gospodarki socjalistycznej; w drugim doświadczali transformacji ustrojowej; w trzecim zaś – piłkarskiej emigracji i jej kulturowych konsekwencji. Czas ten to okres:

[...] przejściowości, chaosu, heterogeniczności, niespójności, migotliwości, hybrydowości i mgławicowości. [...] Polskie kluby doświadczały już przygód z kapitałem, przedsiębiorczością i przedsiębiorcami, rozgrywki aspirują do profesjonalizmu, ale infrastruktura i logistyka wciąż niedomaga, ciągle uwidacznia się przaśność, niedoróbki i prowizorka⁴.

¹ Dość napisać, że najlepszy obecnie polski piłkarz, Robert Lewandowski, doczekał się w ostatnim czasie aż sześciu książek opisujących jego życie: *Pogromca Realu. Moja prawdziwa historia* (2013), *Lewy. Sylwetka piłkarza* (2013), *Robert Lewandowski. Fantastyczna dziewiątka* (2016), *Lewandowski. Wygrane marzenia* (2016), *Lewy. Jak został królem?* (2016), *Nienasycony* (2016).

² Widać to doskonale na przykładach biografii najpopularniejszych w ostatnim czasie polskich piłkarzy. Jakub Błaszczykowski przeżył tragedię rodzinną, ojciec Roberta Lewandowskiego zmarł, gdy ten był nastolatkiem, a ojciec Kamila Glika był agresywnym alkoholikiem, dręczącym członków rodziny.

³ Zob. np. Konrad Górski, „Bohater romantyczny”, w: *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, red. Józef Bachórz, Alina Kowalczykowa (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1991), 110–116.

⁴ Kornelia Sobczak, „W składzie węgla i papy”, *Kultura Współczesna* 1, (2017): 95–96.

Ta grupa zawodników stanowi zatem zbiorowość szczególną, doświadczającą w swojej sportowej biografii pełni przemian społeczno-ustrojowych zachodzących w Polsce, a w szerszym kontekście również przeobrażeń kulturowych obejmujących całą Europę. Na tym tle ci sportowcy podejmowali określone wybory życiowe, a także budowali swoje kariery.

O materiale i metodzie

Kanwę dla tego artykułu stanowią wszystkie wydane w formie książkowej (auto)biografie polskich piłkarzy urodzonych w latach siedemdziesiątych⁵. Jest to osiem pozycji dotyczących życia i karier takich zawodników, jak: Wojciech Kowalczyk (ur. 1972)⁶, Piotr Reiss (ur. 1972)⁷, Jerzy Dudek (ur. 1973)⁸, Arkadiusz Onyszko (ur. 1974)⁹, Igor Sypniewski (ur. 1974)¹⁰, Radosław Kałużny (ur. 1974)¹¹, Grzegorz Szamotulski (ur. 1976)¹² i Grzegorz Król (ur. 1978)¹³.

Warto jeszcze raz podkreślić, że głównych bohaterów – poza datą urodzenia – łączy kilka innych czynników: wszyscy występowali w lidze polskiej w latach dziewięćdziesiątych (i doświadczali w niej zarówno reguł socjalistycznych, jak i rodzącego się kapitalizmu), wszyscy w pewnym momencie kariery wyjechali do zachodniej ligi (i doznali tam szoku

⁵ Wymóg pierwszoosobowej narracji eliminuje dwie inne dostępne na rynku pozycje biograficzne, które w pierwszym odruchu można byłoby włączyć do zestawienia. To biografia Tomasza Frankowskiego (ur. 1974) pt. *Franek – Łowca Bramek* (2013) autorstwa Piotra Wołosika i Łukasza Olkowicza (narracja prowadzona w trzeciej osobie, poza tym jest to wydawnictwo gazetowe, liczący 100 stron zeszytowy dodatek do gazety codziennej) oraz książka o Radosławie Majdanie (ur. 1972) pt. *Pierwsza połowa* (2012) autorstwa Marka Łuszczyny (książka jest zapisem rozmowy bohatera z dziennikarzem prasowym, tzw. wywiadem rzeką).

⁶ Wojciech Kowalczyk, Krzysztof Stanowski, *Kowal. Prawdziwa historia* (Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2003). Na rynku dostępne jest też wznowienie tej pozycji pod tym samym tytułem (Warszawa: Wydawnictwo Buchmann, 2012). Dalej jako: WK.

⁷ Piotr Reiss, *Spowiedź piłkarza*. Cz. 1 (Poznań: SportWin Sp. z o.o., 2009). Dalej jako: PR.

⁸ Jerzy Dudek, *Uwierzyc w siebie. 0:3 do przerwy* (Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2005). Dalej jako: JD. W przypadku Jerzego Dudka należy zwrócić uwagę, że powstały trzy książki o jego życiu (2005, 2013, 2015). W tym artykule analizowana jest chronologicznie pierwsza z nich (spełniająca warunki doboru), obejmująca zarówno jego występy w Polsce, jak i poza krajem. W drugiej jest bowiem narracja prowadzona w trzeciej osobie, a trzecia skupia się wyłącznie na ostatnim etapie kariery zawodnika (tzn. występach w Realu Madryt).

⁹ Arkadiusz Onyszko, Izabela Koprowiak, *Fucking Polak* (Kraków: Wydawnictwo Sine Qua Non, 2016). Dalej jako: AO.

¹⁰ Igor Sypniewski, Żeliszaw Żyżyński, Paweł Hochstim, *Zasypany. Życie na zakręcie* (Warszawa: Wydawnictwo Buchmann, 2014). Dalej jako: IS.

¹¹ Radosław Kałużny, Mateusz Karoń, *Radosław Kałużny. Powrót taty* (Warszawa: Wydawnictwo Kopalnia, 2016). Dalej jako: RK.

¹² Grzegorz Szamotulski, Krzysztof Stanowski, *Szamo. Wszystko, co wiedziałbyś o piłce nożnej, gdyby Cię nie oszukiwano* (Warszawa: Wydawnictwo Buchmann, 2013). Dalej jako: GS.

¹³ Grzegorz Król, Paweł Marszałkowski, Maciej Słomiński, *Przeegrany. Grzegorz Król* (Warszawa: Wydawnictwo Czerwone i Czarne, 2016). Dalej jako: GK.

kulturowego), wszyscy wreszcie należeli do czołówki krajowych zawodników, czego dowodem były ich występy w europejskich pucharach oraz w reprezentacji Polski (dorosłej lub młodzieżowej). Mają oni zatem wspólny багаż ważnych doświadczeń, w kontekście którego uwidaczniają się jednostkowe strategie działania.

Artykuł ten jest esejem socjologicznym opartym na analizie narracji. Punktem wyjścia było osadzone w teorii ugruntowanej¹⁴ dążenie do agregacji i poznania badanego materiału, tj. (auto)biografii piłkarzy, a następnie jego kategoryzacja. Efektem tak przeprowadzonego procesu badawczego jest wyodrębnienie kluczowych modalności w wypowiedziach biograficznych polskich piłkarzy z „pokolenia ’70”.

Nelinearność karier w obliczu transformacji

Zdecydowana większość (auto)biografii piłkarzy urodzonych w latach osiemdziesiątych – zarówno tych polskich, jak i zagranicznych – wpisuje się w uproszczony schemat obrzędu przejścia¹⁵. Przebiega on zwykle następująco: przynależność do statusu pierwotnego – przynależność do stanu anormalnego – włączenie do stanu nowego. Przekładając ten cykl na język futbolowych narracji, można stwierdzić, że ich bohater najpierw trenuje, rozwija się i pnie po kolejnych szczeblach kariery. Następnie dochodzi do wydarzenia, które na jakiś czas zaburza ten rozwój (albo wręcz uniemożliwia grę w piłkę)¹⁶. Bohater w końcu radzi sobie jednak z jego konsekwencjami i w efekcie osiąga jeszcze wyższy poziom. Mamy zatem do czynienia z linearno-skokowym rozwojem piłkarza, stymulowanym przez pewne dramatyczne zwroty. W czasie swej kariery zawodnicy stają się coraz lepsi, by dopiero po osiągnięciu określonego wieku zwalniać miejsce młodszym od siebie piłkarzom.

Tymczasem część biografii analizowanych w tym tekście zaprzecza tezie systematycznego rozwoju, kwestionując zarazem linearną strukturę narracji piłkarskiego żywota. W ich przypadku sukces sportowy bardzo często pojawiał się nagle, gwałtownie, niespodziewanie, na samym początku ich karier. Wiązał się raczej z ogromnym talentem i sporą dozą szczęścia, a niekoniecznie był efektem planowanego procesu rozwojowego. W jednej z (auto)biografii co kilka wręcz stron przewija się zdanie: „po raz kolejny szczęście się do mnie uśmiechnęło”¹⁷. Z pewnością szczęście jest niezbędne w osiąganiu sukcesów, ale ryzykowna może wydać się już deklarowana przez kilku bohaterów niechęć do pracy nad sobą i swoimi umiejętnościami:

¹⁴ Zob. Barney Glaser, Anselm Strauss, *Odkrywanie teorii ugruntowanej. Strategie badania jakościowego*, tłum. Marek Gorzko (Kraków: Wydawnictwo Nomos, 2009).

¹⁵ Arnold van Gennep, *Obrzędy przejścia. Systematyczne studium ceremonii*, tłum. Beata Biały (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2006).

¹⁶ To może być kontuzja, problemy z trenerem, nieudany transfer, ale również trudna sytuacja rodzinna.

¹⁷ Zob. np. PR, 25.

„Treningi... Nigdy ich nie lubiłem. Kochałem grać w piłkę, a nie znosiłem ćwiczyć jakichś dryblingów, podań, strzałów. [...] Oszukiwałem wszystkich trenerów, jak mogłem, kiedy tylko kazali mi zrobić kilka przysiadów lub pompek” [IS 15].

Bohaterzy (auto)biografii sami siebie niejednokrotnie określają mianem „zdolnego lenia”¹⁸. Ta etykieta pełni w ich wypowiedziach podwójną funkcję. Z jednej strony uwypukla skalę ich talentu. Wszak pomimo zaniedbywania obowiązków osiągnęli oni więcej w piłce niż wielu innych zawodników. Z drugiej jednak strony uświadamia także poziom sportowych umiejętności (i sukcesów), do którego aspirowali, gdyby w pełni oddali się uprawianiu futbolu. *Post factum* sytuację tę przemyśliwuje jeden z narratorów, wypowiadając się o spotkaniu na boisku uznanym rywalem:

Jego talent w porównaniu z moim to tyle co nic. On to wszystko ma wypracowane, wytrenowane, ja dostałem dar od Boga [...]. Dobrze wiem, że [dziś – P.N.] gość jest legendą światowej piłki, multimilionerem, symbolem futbolu, a ja... schorowanym 37-latkim siedzącym w mieszkaniu matki na łódzkich Bałutach [IS, 9–10].

Jednym z najważniejszych czynników zakłócających zwykle pracę nad podnoszeniem własnych okoliczności był alkohol. Pojawia się on we wszystkich (*sic!*) analizowanych tutaj narracjach. W tym miejscu warto jednak zauważyć, że bohaterowie tych (auto)biografii odnosili liczne sukcesy nie tylko pomimo spożywania alkoholu, a nierzadko nawet pod jego wpływem. Często powtarzający się motyw stanowią opowieści dotyczące świetnych meczów rozegranych na kacu, a nawet w stanie upojenia alkoholowego:

Otwieram oczy i przez moment zastanawiam się, gdzie jestem. Ból głowy jasno daje znać, że kilka godzin wcześniej przyjąłem kilka browarów, ale pokój, w którym leżę, nie jest izbą wytrzeźwień. [...] Na stole kilka puszek po piwie, popielniczka pełna niedopałków [...]. Przypominam sobie, że jestem w Manchesterze i dziś o godz. 20.45 zagram na Old Trafford [stadion słynnego angielskiego klubu Manchesteru United – P.N.]. Trzeba wytrzeźwieć, bo choć pewnie zacznę na ławce, to zionąć w szatni piwem raczej nie wypada. To w końcu Liga Mistrzów [IS, 7].

Najczęściej jednak alkohol prowadzi do ukonstytuowania się kultury „niedoczynu”, którą uprawiają liczni bohaterowie (auto)biografii. Oznacza ona, że w sytuacji, gdy już prawie dokonali oni czegoś wielkiego, to w ostatniej chwili, na skutek swojej własnej nierozważności,

---

¹⁸ Zob. np. JD, 41.

sukces wymykał im się z rąk. Ilustruje to historia dwóch polskich piłkarzy, którzy mieli szansę na zagraniczny transfer, ale ją zaprzepaścili. „Przyjechali kiedyś do Wiednia na testy [dwaj utalentowani piłkarze z Polski – P.N.]. [...] Adam tak ich wziął w obroty, że dzień później słaniał się na nogach i z miejsca oblali badania wydolnościowe. Trener pytał się zdziwiony: «Co to za amatorzy?»» [GS, 126].

Aspekt „niedoczynu” cechuje przynajmniej połowę z analizowanych narracji. Ich bohaterowie mają świadomość, że mogliby osiągnąć o wiele więcej, gdyby w decydujących momentach ustrzegli się przed błędami. O skali tego niespełnienia decyduje zatem rozdźwięk między potencjałem, którym dysponowali, oraz poziomem, do którego pretendowali, a osiągniętymi w rzeczywistości sukcesami. W konsekwencji tworzą zbiorowość zawodników potrójnie tragicznych – nie tylko niespełnionych, ale i w pełni świadomych swojego niespełnienia, a na dodatek świadomych momentu, który o tym niespełnieniu zadecydował. Oto jedna z wypowiedzi:

[Trener – P.N.] zadzwonił jeszcze raz: – Grzegorz, konkretnie: albo przyjeżdżasz, albo nie. [...] Odmówiłem [...]. Nie ma dnia, żebym nie przypomniał sobie kuchni, w której ważyły się losy mojego kontraktu. Jedna chwila, jedna decyzja – a mogła przesądzić o całym moim życiu. Może nigdy nie wylądowałbym w kasynie? Może alkohol piłbym tylko przy okazji fetowania kolejnych sukcesów? Może leżałbym teraz na plaży u boku pięknej żony? Może tuż obok bawiłyby się nasze dzieci? Może byłbym szczęśliwy? [GK, 59]

„Niedoczyn” sprawia, że wielu przedstawicieli „pokolenia ’70” można porównywać z „niedoczynem” literackich bohaterów romantycznych. U obu grup stanowi on bowiem właśnie wypadkową „słabości bohatera, skarlenia społeczeństwa i tajemniczego fatum”¹⁹. Dodatkowo jednak porażka snujących opowieść piłkarzy jest o tyle spektakularna, o ile odbywa się w obliczu transformacji, a więc sytuacji, gdy istniała możliwość zarobienia pieniędzy, które zapewniłyby im spokojne życie w przyszłości. Wprost deklaruje to jeden z bohaterów: „Należę do pierwszego pokolenia sportowców, które w wolnej Polsce miało szansę porządnie się ustawić, ale szansę tę koncertowo spartoliłem” [GK, 11]. Wraz z transformacją ustrojową oraz urynkowaniem rodzimej piłki nożnej przed futbolistami otworzyły się nieznane dotąd możliwości: zarabiania dużych pieniędzy, korzystania z coraz lepszej infrastruktury, obecności w mediach, bezproblemowych wyjazdów na Zachód. Aby jednak w pełni korzystać z tego potencjału, należało dokonać „transformacji” swojego podejścia do uprawianego zawodu: skupienia się na treningach, podejmowania rywalizacji, radzenia sobie ze stresem,

¹⁹ Maria Janion, Maria Żmigrodzka, „Gorzkie arcydzieło”, *Teksty Drugie* 2/3 (1996): 16.

odstawienia nałogów. Wielu zawodników, w tym także bohaterów (auto)biografii, nie potrafiło sprostać tak zdefiniowanemu „wymogowi profesjonalizmu”. Efektem był właśnie sportowy „niedoczyń” oraz świadomość stania się „transformacyjnym utracjuszem”. Oddaje to wypowiedź jednego z narratorów:

Pozostałem tym samym gościem, którym zresztą jestem do teraz. Beztróskim, niezastanawiającym się nad konsekwencjami swoich zachowań i niemyślącym o przyszłości. [...] Moja historia też nie opowiada o sukcesie. Owszem, będzie w niej sporo pięknych chwil, bramek i efektownych akcji, pojawi się też kilka gwiazd polskiej i europejskiej piłki, ale happy endu prosić się nie spodziewać. [...] Dobrze już było, bardziej niż dobrze. Cieszę się, że mam co wspominać z uśmiechem na ustach [IS, 21–22].

Konfesje o „niedoczyń”. Podsumowanie

Kończąc analizę modalności pojawiających się w (auto)biografiach polskich zawodników urodzonych w latach siedemdziesiątych, warto zaryzykować konkluzje o nieco szerszym zasięgu, zarówno o charakterze społecznym, jak i literackim. Każda z książek stanowi bowiem studium sprawczości człowieka ulokowanego w określonym kontekście społecznym. Mamy więc do czynienia z narracjami dotyczącymi klasycznego socjologicznego zagadnienia relacji między jednostką a społeczeństwem²⁰. Aktywny podmiot stara się realizować kolejne cele w ramach pewnego systemu, czasami korzystając z możliwości, które on daje, ale nieraz także wbrew jego ograniczeniom. Miarą jego podmiotowości są zatem sukcesy osiągnięte w różnych obszarach życia społecznego.

Analiza (auto)biografii prowadzi do stwierdzenia, że osobnicza sprawczość narratorów przez nich samych osadzona jest zwykle w trzech społecznych planach: w węższym, średniego zasięgu i szerokim. Pierwszy związany jest wyłącznie z polem zawodowym, czyli światem piłki nożnej. To porządek z gruntu merytokratyczny, w którym sukcesy jednostki są wypadkową jego ciężkiej pracy, talentu oraz zdrowia. Drugi, średni plan, obejmuje relacje z bliskimi osobami – partnerkami, dziećmi, rodzicami, znajomymi z sąsiedztwa i kolegami z drużyny. Wreszcie trzeci, szeroki, zawiera kontekst systemowy, definiujący reguły ładu (a w zasadzie – ładów) społecznego, w którym przyszło spełniać się zawodowo (i życiowo) bohaterom książek. Wszystkie one wymagają odmiennych zasobów, a efektywne poruszanie się w jednym planie nie oznacza spełnienia w pozostałych.

W tym kontekście ciekawe wydaje się spojrzenie na zbiór (auto)biografii przez pryzmat tych trzech planów. W pierwszym – zawodowym – ujęciu, każdy z bohaterów osiągnął

²⁰ Zob. Mirosława Marody, *Jednostka po nowoczesności* (Warszawa: Wydawnictwo Scholar, 2014), 13–35.

ponadprzeciętne sukcesy. Jednocześnie trzy²¹ z ośmiu historii kończą się kompletną życiową porażką (więzieniem, bankructwem, chorobą alkoholową itd.), kolejne trzy²² wieńczą wyznania dotyczące – większego lub mniejszego – uczucia rozczarowania, które towarzyszy autorom po zakończeniu kariery, autor jednej (auto)biografii deklaruje świadomość, odpowiedzialność, a jednocześnie brak żalu w związku ze wszystkim błędnymi decyzjami, które podjął²³, i tylko jedna z pozycji jest klasyczną opowieścią o sukcesie²⁴. Analiza wybranego materiału biograficznego wiedzie zatem do konstatacji, że nawet dysponowanie określonymi zasobami oraz funkcjonowanie w polu, gdzie sukces jest właśnie zależny bohatera, nie prowadzi do sukcesu w pozostałych życiowych planach²⁵.

Jednocześnie omawiane tutaj (auto)biografie traktować bowiem można jako swoistą odpowiedź na „grzeczne” i zarazem „triumfalne” życiorysy piłkarzy urodzonych w latach osiemdziesiątych²⁶ oraz nostalgicznie poprawne pozycje dotyczące urodzonych w latach pięćdziesiątych i sześćdziesiątych uczestników piłkarskiej złotej ery PRL²⁷. Można odnieść wrażenie, że przedstawiciele „pokolenia ’70”, nie dysponując takimi sportowymi osiągnięciami, jak wcześniejsza i późniejsza generacja, sięgają często po dwa inne, przyciągające uwagę czytelnika, mechanizmy narracyjne.

Jednym jest skandalizacja²⁸. Polega ona przede wszystkim na podkreślaniu tych elementów biografii, które uchodzić mogą za bulwersujące albo „tylko” wyciągające na światło dzienne osobiste sprawy (również innych osób). W analizowanych tutaj przypadkach lista szczegółowo opisywanych – a często pewnie także wyolbrzymianych i nad wyraz spektakularnych – działań jest bardzo długa: od personalnych konfliktów, przez wszystkie możliwe używki, po zdrady i przemoc domową. Ta warstwa zakorzeniona jest w „innych” – wyrosła na doświadczeniach interakcyjnych, a sformułowana została w oczekiwaniu na reakcję osób trzecich.

²¹ Zob. IS, GK, RK.

²² Zob. AO, WK, PR.

²³ Zob. GS.

²⁴ Zob. JD.

²⁵ Co więcej, na podstawie przanalizowanego materiału można byłoby zaryzykować tezę, że ponadprzeciętny stan „zasobów” prowadzi często do degeneracji zasobów potrzebnych na innych płaszczyznach (rodzina, społeczna itd.).

²⁶ Na przykład biografie: Roberta Lewandowskiego, Jakuba Błaszczykowskiego czy Kamila Glika.

²⁷ Na przykład biografie: Zbigniewa Bońka, Włodzimierza Lubańskiego, Włodzimierza Smolarka, Andrzeja Szarmacha, Grzegorza Laty czy Dariusza Dziekanowskiego.

²⁸ Zob. Małgorzata Czerwińska, *Autobiograficzny trójkąt. Świadectwo, wyznanie i wyzwanie* (Kraków: Universitas, 2000).

Drugim mechanizmem jest zaś konfesyjność²⁹. Wszystkie przeanalizowane narracje nie tylko prowadzone są w pierwszej osobie liczby pojedynczej, ale także stosują formułę zwracania się bezpośrednio do czytelnika. Tym samym bohaterowie chcą dać mu wrażenie intymności i bliskości, dzielenia się z odbiorcą czymś bardzo osobistym. Książka przyjmuje zatem postać wyznania, a w wielu przypadkach – wyznania popełnionych grzechów. Oto wypowiedź jednego z narratorów: „Nie myślcie o mnie źle. Byłem złym człowiekiem, ale staram się zmienić. Każdy zasługuje na drugą szansę” [GK, 287]. Ten wymiar akcentuje zatem jednostkę – jej podmiotowość, sprawczość i osobistą perspektywę doświadczania rzeczywistości.

Treść tak skonstruowanej dwuwymiarowej narracji ma zatem dostarczyć odbiorcy wiedzy „gorącej”, kontrowersyjnej i zakulisowej, ale także prywatnej, poufnej, ezoterycznej, dostępnej niewielu. Analizowane konfesje stanowią zatem emanację „ukontekstowanego ja” – procesu tworzenia siebie, który jest możliwy tylko dzięki obecności innych; intymności powoływanej do życia tylko dzięki publiczności.

Bibliografia

- Badinter, Elisabeth. *XY Tożsamość mężczyzny*. Tłum. Grzegorz Przewłocki. Warszawa: Wydawnictwo W.A.B., 1993.
- Czermińska, Małgorzata. *Autobiograficzny trójkąt. Świadectwo, wyznanie i wyzwanie*. Kraków: Universitas, 2000.
- Drozdowski, Rafał, Marek Krajewski, red. *Prywatnie o publicznym/publicznie o prywatnym*. Poznań: Wydawnictwo UAM, 2007.
- Dudek, Jerzy. *Uwierzyć w siebie. 0:3 do przerwy*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2005.
- Gennep, Arnold van. *Obrzędy przejścia. Systematyczne studium ceremonii*. Tłum. Beata Biały. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 2006.
- Glaser, Barney, Anselm Strauss. *Odkrywanie teorii ugruntowanej. Strategie badania jakościowego*. Tłum. Marek Gorzko. Kraków: Wydawnictwo Nomos, 2009.
- Górski, Konrad. „Bohater romantyczny”. W: *Słownik literatury polskiej XIX wieku*, red. Józef Bachórz, Alina Kowalczykowska, 110–116. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1991.
- Janion, Maria, Maria Żmigrodzka. „Gorzkie arcydzieło”. *Teksty Drugie* 2/3 (1996): 14–23.
- Kałużny, Radosław, Mateusz Karoń. *Radosław Kałużny. Powrót taty*. Warszawa: Wydawnictwo Kopalnia, 2016.
- Kowalczyk, Wojciech, Krzysztof Stanowski. *Kowal. Prawdziwa historia*. Poznań: Wydawnictwo Zysk i S-ka, 2003.

---

²⁹ Czermińska, *Autobiograficzny trójkąt*.

- Król, Grzegorz, Paweł Marszałkowski, Maciej Słomiński. *Przegryny. Grzegorz Król*. Warszawa: Wydawnictwo Czerwone i Czarne, 2016.
- Marody, Mirosława. *Jednostka po nowoczesności*. Warszawa: Wydawnictwo Scholar, 2014.
- Onyszko, Arkadiusz, Izabela Koprowiak. *Fucking Polak*. Kraków: Wydawnictwo Sine Qua Non, 2016.
- Reiss, Piotr. *Spowiedź piłkarza*. Cz. 1. Poznań: SportWin Sp. z o.o., 2009.
- Sobczak, Kornelia. „W składzie węgla i papy”. *Kultura Współczesna* 1 (2017): 89–103.
- Sypniewski, Igor, Żeliszaw Żyżyński, Paweł Hochstim. *Zasypany. Życie na zakręcie*. Warszawa: Wydawnictwo Buchmann, 2014.
- Szamotulski, Grzegorz, Krzysztof Stanowski. *Szamo. Wszystko, co wiedziałbyś o piłce nożnej, gdyby Cię nie oszukiwano*. Warszawa: Wydawnictwo Buchmann, 2013.
- Szlendak, Tomasz. *Architektonika romansu. O społecznej naturze miłości*. Warszawa: Oficyna Naukowa, 2002.

Confessions of Failure. Analysis of (Auto)Biographies by Polish Football Players Born in the 1970s

Summary

Polish football players born in 1970s is an unique group. Theirs careers were affected by social transformation which started in 1989. Thus the macrostructural changes remained the background for their life choices. This paper is the analysis of these footballers' (auto)biography books. The key topic is the private experience of the mentioned historical moment. Therefore, the text is focused on the confidential plots – social bonds, family situation, friendship, love relation. In effect, it gives the „intimate portrait” of the Polish football „1970s generation”.

Keywords

sociology of sport, biography analysis, football – 1970s, sport career, transformation

Translated by Przemysław Nosal

PROSIMY O CYTOWANIE TEGO ARTYKUŁU JAKO:

Przemysław Nosal, „Konfesje o «niedoczynie». Analiza modalności (auto)biografii polskich piłkarzy urodzonych w latach siedemdziesiątych”, *Autobiografia. Literatura. Kultura. Media* 2 (2017), 9: 73–82. DOI: 10.18276/au.2017.2.9-06